

مشخصات کتاب

نام کتاب : مقدمه ای بر آموزش و ترویج منابع طبیعی
نویسندگان : مهندس ابوالفضل طهماسبی - مهندس مجتبی قره محمود لو
ناشر : مروجان - قوچان
قطع : وزیری
تیراژ : ۵۰۰ جلد
نوبت چاپ : اول ۱۳۸۷
چاپ : چاپخانه مروجان ۲۲۲۱۱۶۶ - ۰۵۸۱
صحافی : مروجان ۲۲۲۵۷۴۴ - ۰۵۸۱
شماره شابک : ۵-۸-۹۲۳۸۶-۹۶۴-۹۷۸

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۱
ترویج منابع طبیعی.....	۳
پیدایش ترویج و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی.....	۷
کشاورزی و ترویج در امور اجرایی کشور.....	۱۵
تشکیلات اداری جنگلها و مراتع.....	۱۹
ماهیت ترویج.....	۲۶
نظام‌های آموزشی.....	۲۶
مقایسه ترویج با مؤسسات آموزش رسمی.....	۲۹
فرهنگ.....	۳۲
اصول مکتب آموزشی ترویج.....	۳۸
آموزش.....	۴۱
تکنولوژی آموزشی.....	۴۴
آموزش بزرگسالان.....	۴۶
اصول ترویج در آموزش بزرگسالان روستایی.....	۴۹
یادگیری.....	۵۴
ارتباط.....	۶۰
عناصر تشکیل دهنده یک نظام ارتباطی.....	۶۲
انواع روشهای ارتباطی.....	۶۷
مدیریت.....	۷۰
نوآوری.....	۷۶
شناخت و تدوین هدفهای آموزشی.....	۷۸
ترویج و آموزش فرهنگ منابع طبیعی و زیست محیطی.....	۸۱
منابع طبیعی و امنیت غذایی.....	۸۴
منابع طبیعی و توسعه پایدار.....	۸۶
مشکلات موجود در منابع طبیعی کشور.....	۹۰
واژه‌نامه اصطلاحات زیست محیطی.....	۹۷
منابع.....	۱۰۸

حیات بشر تنها در فرآیندهای تغییر و تبدیل مواد و حرکت‌های فیزیکی و مکانیکی نهفته نیست بلکه ذخیره‌سازی اطلاعات و دانش هم جای خاصی در حیات بشر دارد. انسان در طول عمر خود علاوه بر فرسایش جسمی تدریجاً دچار فرسایش فکری نیز می‌شود. فرسایش فکری تعامل بسیار ظریف و پیچیده‌ی توان یادگیری و فراموشی در انسان است. انسان همانطور که برای طولانی کردن حیات جسمی خود راه‌های مختلفی را در پیش می‌گیرد نیازمند استفاده از امکاناتی است که فرسایش فکری وی را نیز کاهش دهد. انسان از همان ابتدا رهنمودهایی برای مقابله با مکانیسم فرسایش فکری پدید آورد و برای این منظور تجارب خرد و کلان خود را به یکدیگر آموختند تا از این طریق استمرار حیات را آسوده‌تر و موفق‌تر کنند. کشاورزان و دامداران نیز مانند سایر گروه‌های فعال انسانی در معرض عوامل متعددی هستند که آنها را از صحنه تولید و عرصه‌های طبیعی می‌رانند.

فرآیند حیات بشر معلول دو رهیافت است یکی ارگانیستی و دیگری مکانیستی. رهیافت ارگانیستی تحولی خود جوش و خود تنظیم است که همان حیات غریزی و طبیعی انسان را تأمین می‌کند؛ اما رهیافت مکانیستی معرف برنامه‌ای است بشر ساخت برای تکامل هر چه بیشتر حیات. برخی در مسیر رهیافت ارگانیستی آسوده‌تر زندگی می‌کنند؛ اما آنانکه برای زندگی خویش رهیافت مکانیستی برمی‌گزینند در این تکاپو هستند که هر روز شرایط بهتری را ایجاد بکنند و زندگی خویش را پرمعناتر و ثمربخش‌تر نمایند. بدیهی است فرسایش انسانی در رهیافت مکانیستی به دلیل تعدد عوامل درگیر و تعادل پیچیده‌ی بیشتر بوده و نیروی رانش انسان به سوی حرکتی ارگانیستی بیشتر است. به همین دلیل در کشورهایی که توسعه

و تکامل جدی گرفته نمی‌شود اغلب افراد زندگی معیشتی را با ساده ترین مکانیسم ادامه می دهند.

فرسایش انسانی به همراه سایر عوامل مربوط به محدودیت منابع باعث شده است که متخصصان همواره به فکر گریز از تنگناهای طبیعی محیط زیست و منابع طبیعی و کشاورزی باشند. مواردی همچون بیابانزدایی، حفظ منابع طبیعی، احیای مراتع، تأمین آب، حفظ خاک، توسعه ابزار و افزایش کارایی ماشین آلات کشاورزی و ... نمونه ایی از فعالیتهای انسان در این راستا هستند.

حمایت از تولیدات کشاورزی و منابع طبیعی بدون سرمایه گذاری جدی برای تأمین نیروی انسانی موردنیاز و بازسازی نیروی موجود و حمایت واقعی از تولیدات آنها امکانپذیر نمی باشد. لذا باید آموزش کشاورزی و منابع طبیعی را به نحو مطلوب حتی در کودکانها شروع کرد و آن را در تمامی مراحل تحصیل در برنامه‌های درسی گنجانند تا دانش آموزان و دانشجویان ضمن درک واقعیتهای موجود متوجه کار کشاورزی بشوند و علایق خویش را در این زمینه پیروانند. امروزه متأسفانه فرسایش نیروی انسانی و فرسایش عوامل طبیعی در عرصه‌های کشاورزی و منابع طبیعی با همدیگر به رقابت برخاسته‌اند و همواره هر کدام از آنها سرعت دیگری را در این مسیر قهقرایی بیشتر می‌کند.

عواملی که انسان را در حرقه خویش ناموفق می‌کنند و به مرور زمان تمایل به انجام کار و توان انجام کار را تضعیف می‌کنند عوامل فرسایشی انسان هستند. در بخش کشاورزی و منابع طبیعی وجود فرهنگ کارگریزی یکی از عوامل طبیعی فرسایش انسانی می‌باشد و شامل موارد زیر است:

- کاهش تدریجی توان جسمی و فکری انسان.

- حوادث قهری طبیعت که خبلی قابل کنترل و یا پیش‌بینی نیستند.
 - عوامل انسانی مانند نگرشها، سیاستهای حمایتی، تلاطم بازار کار، منزلت و توان رقابت بخش کشاورزی و
- راه‌حلهایی که برای بهبود و توسعه کشاورزی و منابع طبیعی در هر مقطعی از زمان ممکن است برای آینده مؤثر و کارساز نباشند زیرا دانش، جمعیت و ارزشهای جوامع همواره در حال تغییر است.

ترویج منابع طبیعی

ابتدا تعریف مختصری از «ترویج» و منابع طبیعی بصورت جداگانه ارائه می‌شود.

منابع طبیعی :

۱. منابع تجدیدشونده (تجدید پذیر) : نورخورشید، باد، آب (به لحاظ کمی نه کیفی)، لایه ازن، خاک، پوشش گیاهی
۲. منابع تجدید ناشونده (تجدید ناپذیر) : نفت، زغال سنگ، معادن، یخهای قطبی، جنگلهای استوایی

ترویج

ترویج به معنی اشاعه و گسترش دادن علوم و فنون در سطحی وسیع است. در این کتاب به بررسی چگونگی نشر و اشاعه اطلاعات و یافته‌های جدید در زمینه‌های مختلف (کشاورزی، منابع طبیعی، بهداشت، عمران و...) پرداخته می‌شود.

ترویج به عنوان یک مکتب آموزشی خاص برای آموزش و تنویر افکار گروههای هدف، برنامه های توسعه و اشاعه روشهای نوین در زمینه های متعدد در دنیای امروز مورد استفاده قرار می گیرد.

در حال حاضر حیطه کاربرد ترویج علاوه بر کشاورزی به زمینه هایی از قبیل تعاون، بهداشت، تغذیه، حفاظت محیط زیست، منابع طبیعی، پرورش آبزیان و شیلات، اشتغال و خانه داری گسترش پیدا کرده است.

ترویج یک مکتب^۱ آموزشی است؛ حکمت یا فلسفه این مکتب مبتنی بر حقیقت و اهمیت «فرد» است، یعنی فرد، هدف واحدی است که تمام کوششها برای کشف، پرورش و رشد استعدادهای وی متمرکز و بسیج می گردد.

فرد عامل و عنصر اصلی تشکیل دهنده خانواده و در مجموع عوامل اصلی تشکیل دهنده پیکر اصلی یعنی جامعه هستند و هر گونه تلاش برای رشد و تعالی کیفی موجب می گردد یک فرد مطلوب و پرورده به خانواده و جامعه اضافه گردد و در نهایت موجب دستیابی به کیفیت مطلوب تر پیکره جامعه در طول زمان است. راهبرد تحقق این مطلوبیت، آموزش است و از این رو همانطور که بیان شد ترویج یک مکتب آموزشی است.

بشر درصدد کسب امتیازات و تأمین شرایطی است که بتواند بر اساس آنها مختصات حیات را مطابق اهداف خود تغییر دهد. به این ترتیب انسان سیاست راهبرد زندگی خویش را به مقتضای علم و تجربه ای که از این راه بر او هموار می شود ترسیم می کند. در حقیقت

۱- دهخدا: مکتب مجموعه ای از اندیشه ها و افکار یک استاد یا یک نظر فلسفی، ادبی یا هنری که در جمعی نفوذ کرده و آنان را به اجرا، بیان و پیروی یا حمایت از آن بر می انگیزاند. مکتب زمینه ای مبتنی بر اندیشه ها، افکار، نظریات و یا یک موقعیت و نظام و یا تفکر خاص است.